

सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाइ योजना (Recovery and Accelerated Learning (ReAL Plan 2023–2028))

कार्यान्वयन सहजीकरण पुस्तिका

सल्लाहकारः
लोकनाथ आचार्य
इकाइ प्रमुख

संयोजनः
भरतराज बराल
शाखा अधिकृत

सम्पादनः
प्रकाशबन्धु अर्याल
शाखा अधिकृत
भरतराज बराल
शाखा अधिकृत
सुशिला शर्मा
प्राविधिक सहायक
हिमलाल बास्तोला
प्राविधि सहायक
दिलमाया राई
लेखापाल

नेपाल सरकार

शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, कास्की

Website: kaski.edu.gov.np | Facebook page: EDCU, KASKI

सम्पर्क ०६१-५७१०९७, ०६१-५७११४७

१. परिचय

क) ReAL plan र योजना कार्यान्वयन सहजीकरण पुस्तिकाको परिचय, उपचारात्मक शिक्षण र द्रुत सिकाइको परिचय

- विपत्बाट प्रभावित हुने विभिन्न क्षेत्रमध्ये विद्यालय शिक्षा पनि एक हो । प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित सङ्कटको कारण नियमित विद्यालय सञ्चालनमा अवरोध हुँदा विद्यार्थीको सिकाइ क्षमतामा अपेक्षित सुधार हुन सक्दैन ।
- कोभिड-१९ को कारण शैक्षिक सत्र २०७७ र २०७८ को विद्यालयमा पठनपाठन र सिकाइ क्रियाकलाप नियमित गर्न नसकिएकाले विद्यार्थीले अपेक्षित सिकाइ सक्षमता हासिल गर्न सकेनन् ।
- तल्लो कक्षामा न्यूनतम सिकाइ हुन नसक्दा माथिल्ला कक्षाका विषयवस्तु शिक्षण गर्न कठिन ।
- विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजनाले आपत्कालीन अवस्थामा शिक्षण सिकाइको निरन्तरता सम्बन्धी विषयलाई मुख्य अन्तरसम्बन्धित सवालको रूपमा उल्लेख गरेको ।
- विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना (School Education Sector Plan) को पूरक कार्यक्रमको रूपमा सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाइ योजना Recovery and Accelerated Learning (ReAL) Plan शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयन ल्याइएको ।
- योजना कार्यान्वयनका लागि तय गरिएका क्रियाकलापलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न यो कार्यान्वयन सहजीकरण पुस्तिका तयार गरिएको ।
- शिक्षाले विद्यार्थीहरूलाई स्वस्थ उत्पादनशील अर्थपूर्ण जीवन बिताउन आवश्यक पर्ने सिपहरू प्रदान गर्नुपर्दछ । विद्यार्थीमा महामारीका कारणले देखिएको शैक्षिक र मनोसामाजिक प्रभावको क्षति कम गर्न प्रत्येक विद्यार्थीको आवश्यकता र स्तर अनुकूल सिकाइ आपूरण योजनाको कार्यान्वयन गर्नु जरूरी छ । बदलिँदो परिवेश अनुकूलन नवप्रवर्तन गर्दै

प्रत्येक बालबालिकको गुणस्तरीय शिक्षाका लागि प्रतिवद्धता आवश्यक छ । विश्व बैंकले सन २०१८ मा प्रकाशन गरेको सिकाइ सङ्कट सम्बन्धी प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार नेपालका कक्षा २ मा अध्ययनरत भण्डै ३८ प्रतिशत विद्यार्थीहरूले सामान्य पढाइ वा गणितीय क्रियाकलाप गर्न नसकेको कुरा देखाएको छ । शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले सन २०१८ मा गरेको कक्षा ५ का विद्यार्थीहरूको राष्ट्रिय उपलब्धि परीक्षण अनुसार नेपाली विषयमा २० प्रतिशत विद्यार्थीहरूले निर्धारित पाठ्यक्रमको १८ प्रतिशत अंश र गणित विषयमा निर्धारित पाठ्यक्रमको ५ प्रतिशत अंशमात्र हासिल गरेको देखाएको छ । अर्थात् त्यति प्रतिशत विद्यार्थीहरू तोकिएको कक्षाको सिकाइ उपलब्धिमा न्यून स्तरभन्दा पनि तल रहेका छन् । विभिन्न असहज परिस्थितिहरूले बालबालिकाको सिकाइ सक्षमता र मनोसामाजिक अवस्थामा पारेको असर सम्बोधन गर्नका लागि सिकाइको सिकाइस्तर पहिचान गरी सिकाइ आपूरणका लागि तद अनुस्र्मको आधार भूत तहमा योजना कार्यान्वयन गर्न लागिएको हो । यो योजना शिक्षकले नै आफूले नियमित शिक्षण गर्ने समयमा सामान्य रूपबाट सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ अवस्थाको baseline परीक्षण गरी अवस्था पहिचान गर्ने अनि आवश्यक सुधारात्मक शिक्षण गर्नका लागि सिकाइ कार्ययोजना तयार गर्ने र कक्षा शिक्षण सिकाइमा कार्यान्वयन गर्ने हो । अब विद्यार्थीको अवस्थामा कति सुधार आयो अथवा पाठ्यक्रमले सम्बन्धित कक्षाका सम्बन्धित विषयमा अनिवार्य सिक्नुपर्ने सिकाइ उपलब्धिहरू कति हासिल गर्न सके भनेर पहिलो Baseline परीक्षण लिएको सामान्यतया ३ महिनापछि अर्को Endline परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्दछ । दुबै परीक्षणमा प्रयोग गरिने परीक्षण साधन एउटै हुन्छ । यी परीक्षण साधनहरू तथा परीक्षण सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि अन्य व्यवस्था सम्बन्धित स्थानीय तहबाट हुन्छ । परीक्षणको अनुगमन तथा रिपोर्टिङ सम्बन्धित विद्यालय, स्थानीय तह र समन्वय इकाईबाट हुन्छ भने शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ र सम्बन्धितस्थानीय तहले आफ्नो IEMIS सफ्टवेयरबाट Teacher Training सम्बन्धी विवरण Dashboard भित्रको ReAL Reporting मा गएर तोकिए अनुसार गर्नुपर्छ भने सम्बन्धितविद्यालय र विषयगत शिक्षकले आफ्नो विद्यालयको IEMIS पेजमा गएर Dashboard भित्रको ReAL Reporting

भिन्न Baseline परीक्षा लिएपछि सो परीक्षामा विद्यार्थी प्राप्त गरेको अङ्क दिइएको फारममा भरी save वा update गर्नुपर्छ । पहिलो परीक्षाको तीन महिनापछि लिने Endline परीक्षणको पनि त्यसरी नै अङ्क Update गर्नुपर्दछ ।

ख) सिकाइ आपूरण र द्रुत सिकाइ के हो ?

- सिकाइ आपूरण र द्रुत सिकाइ उपलब्धि सुधारको साधन र साध्य दुबै हो । विद्यार्थीहरूको सिकाइ उपलब्धि सुधार नेपालका प्रायः सबै विद्यालयसंग जोडिने विषय हो । विगतमा शैक्षिक सत्र २०७३ मा शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट सबै सामूदायिक र संस्थागत विद्यालयको स्वमूल्याङ्कन फारमका आधारमा गरिएको मापनले ग्रामीण क्षेत्रका मात्र नभई शहरी क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका, विद्यार्थी संख्या धेरै भएका, नमूना विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएका विद्यालयहरूमा समेत विद्यार्थी उपलब्धि तथा अन्य स-साना पक्ष र सूचकहरूका सुधार गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भए अनुसार तथा विगतमा आएका विभिन्न विपदहरूका कारण भएको सिकाइ क्षति न्यूनीकरण गरी सबै विद्यार्थीलाई समान अवस्थामा ल्याएर थप सिकाइको गती बढाउने उद्देश्यका साथ यो योजना यसै शैक्षिक सत्रदेखि कार्यान्वयन भइरहेको छ । यसले विद्यालयहरूले गरेका असल अभ्यासहरूलाई एक अर्को विद्यालयमा आदान प्रदान गरी व्यवस्थापन गर्न समेत सहयोग गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२. परीक्षण सञ्चालन प्रकृया

यो परीक्षा नभईकन परीक्षण हो । परीक्षण किनभने विद्यार्थीले माथिल्लो कक्षामा पुग्दा अगाडिको कक्षामा पाठ्यक्रमले तोकेका विषयहरूमा सिक्नुपर्ने न्यूनतम सिकाइ उपलब्धि यदि प्राप्त गर्न सकेका छैनन् भने यी परीक्षणका साधनहरू प्रयोग गरिन्छ । पहिलो पटक Baseline परीक्षण र त्यसको ३ महिनापछाडि पुनः तिनै साधनहरूको प्रयोग गरी Endline परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्दछ । परीक्षण सञ्चालन कार्यलाई व्यवस्थित गरी सिकाइ सुधार गर्ने कार्यमा सम्बन्धित विषय शिक्षक र प्रधानाध्यापकहरूको भूमिका नै महत्वपूर्ण हुन्छ किनभने शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र, शैक्षिक गुणस्तर

परीक्षण केन्द्र, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ र स्थानीय तहहरूले यस कार्यमा आर्थिक र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने हो ।

क. ReAL Plan विद्यालयको कुन कुन कक्षामा कसरी कार्यान्वयन हुन्छ?

कक्षा ३ देखि ५ सम्म गणित र नेपाली विषय र कक्षा ६ देखि ८ सम्म नेपाली, गणित, अंग्रेजी र विज्ञान विषयको परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।

ख. साधनको परिचय: कक्षा ३ देखि ५ सम्मका २ विषयहरू: नेपाली र गणित तथा कक्षा ६ देखि ८ सम्मका नेपाली गणित अंग्रेजी र विज्ञान गरी ४ विषयका परीक्षण सञ्चालन हुनेछन् । परीक्षण न्यूनतम २ पटक सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । तोकिएका विषयहरूको प्रश्नपत्र शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले नयाँ पाठ्यक्रमका आधारमा तयार गरेको छ । ती परीक्षणका साधनहरू विद्यालयलाई कक्षा ३ देखि ८ सम्मका माथि उल्लिखित विषयहरूका २/२ प्रति उपलब्ध हुनेछ । एक प्रति परीक्षण साधन Baseline परीक्षण सञ्चालनका लागि हो भने दोश्रो प्रति परीक्षण साधनहरू सुरक्षित रूपमा राखि करीब ३ महिनापछि सञ्चालन हुने Endline परीक्षणका लागि प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ ।

Grade 3–5 Nepali and Mathematics

Grade 6–8 M Nepali, Mathematics, English and Science

Total 18 Diagnostic Tools are prepared

(G3–G5=3 grade, 2 subject*3, grade= 6 items), (G6–G8=3 grade, 4 subject*3 grade=12 items)

ग. ReAL Plan सम्वन्धी सामग्रीका लागि www.cehrd.gov.np को ReAL Plan भित्र गएर नीतिगत व्यवस्था शिक्षक स्रोत सामग्री परीक्षण साधनहरूको नमूना प्राप्त गर्न सकिन्छ । यो सामग्रीमा सारांशको रूपमा भएकोले वेबसाइटमा राखिएका सामग्रीमै भएका प्रावधान र व्यवस्था अनुरूप नै विद्यालयहरूले कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएकोले वेबसाइटमा भएका सामग्रीहरूलाई नै आधार बनाउनुपर्ने हुन्छ ।

घ. विषयगत रूपमा राष्ट्रिय उपलब्धि परीक्षणका नतिजाहरू प्रतिवेदन आदिका लागि शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रको वेबसाइट www.ero.gov.np मा गएर हेर्न सकिन्छ ।

साधनको प्रयोग: शुरूमा Baseline र त्यसको ३ महिनाभित्र Endline परीक्षण सञ्चालन परीक्षण सामग्री शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले तयार गरेका विषयगत प्रश्नपत्रहरू हुनेछन् । ती प्रश्नपत्रहरूको छपाइ स्थानीय तहबाट गरी सबै विद्यालयमा वितरण हुनेछ । साधनहरूको प्रयोग र परीक्षा व्यवस्थापन अभिलेखीकरण र प्रतिवेदन सम्बन्धी सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक र विषयशिक्षकहरू वा कम्तिमा १ जना शिक्षकका लागि तालिम २ दिनको तालिम सञ्चालन हुनेछ । साधनको प्रयोग गरी विद्यार्थीको सिकाइ स्तर परीक्षणका लागि २ पटक परिक्षण गर्ने ।

सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाईका लागि प्रयोग गरिने Diagnostic Tools प्रयोग गरी परीक्षण, सञ्चालन, वर्गीकरण र अभिलेखीकरण प्रकृत्याका चरणहरू:

क) परीक्षणको तयारी:

Diagnostic Tools छपाइ र वितरण विद्यालय र कक्षा ३ देखि ८ सम्मका विद्यार्थी संख्या अनुसार तयारी, प्याकेटिङ, पत्राचार, निर्देशन र विद्यालयमा परीक्षण सञ्चालन गर्नका थप निर्देशन सम्बन्धित स्थानीय तहबाट हुनुपर्ने ।

शिक्षकले परीक्षणको तयारी गर्दा निम्न पक्षहरूलाई ध्यान दिने:

- अ) कक्षा ३ देखि ५ सम्म नेपाली र गणित विषयको परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- आ) कक्षा ६ देखि ८ सम्म नेपाली, गणित, विज्ञान र अङ्ग्रेजी विषयको परीक्षण: कक्षा ६ देखि ८ सम्म
 - » परीक्षा लिनका लागि विद्यार्थीहरूलाई लेख्ने कापी छुट्टै दिनु पर्दैन प्रश्नपत्रमा तोकिएको समयभित्र नै लेख्न लगाउने हो । त्यसैले शिक्षकले यसलाई छुट्टै व्यापक तयारी गर्नु पर्दैन ।
 - » परीक्षणका लागि एक विषयलाई आधा घन्टासम्मको समय दिने । सामान्यतया ४५ मिनेटको समयमा परीक्षण कार्य सम्पन्न गर्ने ।
 - » विद्यार्थीहरूले एक अर्कालाई सहयोग गर्ने, सार्ने, सिकाउने गर्न सम्भव नहुने गरी बसाई व्यवस्थापन गर्नुहोस् ।

ख) परीक्षण सञ्चालन प्रकृया:

सम्बन्धित विषय शिक्षकले आफूले अध्यापन गर्ने तोकिएका विषय पठनपाठनकै क्रममा ४० मिनेट समय लिएर विद्यार्थीको सहभागीतामा स्थानीय तहमार्फत प्राप्त भएका तोकिएका कक्षाको तोकिएका विषयहरूको परीक्षण साधन निदानात्मक परीक्षण साधन (Diagnostic Tools) प्रयोग गरी Baseline परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । त्यसपश्चात् उप परीक्षण गरी IEMIS मा तल उल्लेख गरिएको प्रकृया अनुसार अनलाइनमा Entry गर्नुपर्दछ । साथै विद्यार्थीहरूको तह पहिचान गरी थप सुधारात्मक शिक्षणको कार्ययोजना निर्माण गरी शिक्षणसिकाइ सञ्चालन गर्नुपर्दछ । पहिलो परीक्षण सञ्चालन भएको करीब ३ महिनापछि Endline परीक्षण सञ्चालन गरी IEMIS मा तल उल्लेख गरिएको प्रकृया अनुसार अनलाइनमा Entry गर्नुपर्दछ । दुवै परीक्षणका लागि कक्षा ३ देखि ८ का तोकिएका विषयहरूका परीक्षण साधनहरूको २/२ प्रति विद्यालयहरूलाई उपलब्ध हुनेछ ।

अ. कक्षा ३, ४ र ५ का लागि नेपाली र गणित विषय तथा कक्षा ६ देखि ८ सम्म नेपाली गणित अङ्ग्रेजी र विज्ञानको मात्र परीक्षा लिनुपर्ने । परीक्षा लिनका लागि विद्यार्थीहरूलाई लेख्ने कापी छुट्टै दिनु पर्दैन । प्रश्नपत्रमा तोकिएको समयभित्र नै लेख्न लगाउने हो । त्यसैले शिक्षकले यसलाई छुट्टै तयारी गर्नु पर्दैन । परीक्षणका लागि एक विषयलाई आधा घन्टा सम्मको समय दिने । सामान्यतया ४५ मिनेटको समयमा परीक्षण कार्य सम्पन्न गर्ने । विद्यार्थीहरूले एक अर्कालाई सहयोग गर्ने, सार्ने, सिकाउने गर्न सम्भव नहुने गरी बसाई व्यवस्थापन गर्नुहोस् ।

आ. परीक्षा भनेर विद्यार्थीलाई तयारी गर्न दिने वा तयारी गरेर आउ भन्ने होइन । यसलाई सामान्य रूपमा कक्षाकोठामा सिकाइ सञ्चाल गरिरहँदा शिक्षकले गर्ने मूल्याङ्कन प्रकृया जस्तै गरी सञ्चालन गर्न र परीक्षण गर्नुपर्दछ । परीक्षण गर्ने तथा विवरण अभिलेख प्रविष्टि गर्ने प्रकृया तोकिए बमोजिम नै हुनेछ । परीक्षण सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीहरू परीक्षासंग नडराउने अवस्था सृजना गर्नुहोस् । सहजताका लागि विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिनुहोस् । जस्तै:

यो परीक्षा तपाईंहरूलाई के कुराहरू जान्नु भएको छ र के जान्नु भएको छैन भनी पत्ता लगाएर तपाईंहरूले नजानेका कुराहरू सिकाउने प्रयोजनका लागि सञ्चालन हुँदैछ । यो परीक्षाबाट कसैलाई पास वा फेल बनाइदैन तर तपाईंले राम्रो गर्न सक्नुभएन भने तपाईंलाई शिक्षकले थप सिकाइको अवसर दिनुहुन्छ । त्यसैले आफूले जानेका प्रश्नहरूको जवाफ आफैले मात्र दिनुहोस् । साथीसँग नसोध्नुहोस् । साथीको उत्तर नसार्नुहोस् । तपाईंले नजानेको कुरा साथीको सहयोगमा लेख्नुभयो भने तपाईंले नजानेको छ भन्ने हामीलाई जानकारी हुँदैन र तपाईंलाई सिकाउन पाइदैन । ल अब तपाईंहरू लेख्न सुरु गर्नुहोस् भनेर विद्यार्थीहरूलाई निर्देशन दिनुपर्दछ ।

- इ. नेपाली र अङ्ग्रेजी विषयमा सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइसँग सम्बन्धित हुने भएकोले सम्बन्धित कक्षाका विषय शिक्षकले निर्देशिकामा तोकिए अनुसार विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक स्पष्ट निर्देशन दिनुपर्ने हुन्छ । जस्तै: शब्द सुनेर उत्तर लेख्नुपर्ने प्रश्नमा शब्दको उच्चारण शिक्षकले स्पष्टसँग गरिदिनुपर्दछ र विद्यार्थीलाई लेख्न लगाउनु पर्दछ ।
- इ. यसबाट चालु शैक्षिक सत्रमा नै विद्यार्थीले प्राप्त गर्न नसकेका पाठ्यक्रममा सिक्नुपर्ने भनि व्यवस्था गरेका सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्दछ ।

३ उत्तरपुस्तिका परीक्षण:

(प्रत्येक प्रश्नको पूर्णाङ्क हेर्नुहोस् । पूर्णाङ्क हरेक प्रश्नको दायाँपट्टि दिइएको छ । सो पूर्णाङ्कमा तलको तालिका अनुसार कोड १ र कोड ० दिनुपर्दछ । कपी परीक्षणका लागि अङ्कन योजना अनुसार उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्नुहोस् । यसका लागि तलको तालिका ३.१ हेर्नुहोस् ।

४ उत्तरपुस्तिका परीक्षण पश्चात शिक्षकको प्रतिविम्बन:

- » विद्यार्थीहरू कुन कुन विषयवस्तुमा कमजोर रहेछन् ? सबैभन्दा कमजोर विषय क्षेत्रदेखि राम्रोको क्रममा लेख्नुहोस् ।
- » विद्यार्थीले कस्ता गल्ती गरे सूची बनाउनुहोस् । ती गल्ती हुनुका कारणको सूची बनाउनुहोस् ।

» कुनै कुनै सरल प्रश्नमा पनि विद्यार्थीका सामान्य गल्तीका कारण पुरा अङ्क नपाएको अवस्था छ की ? छ भने सो प्रश्नमा पुरा अङ्क पाउन विद्यार्थीले के गर्नु जरूरी छ ? कुनै क्षेत्र छुट्यो की ?

अब सोहि अनुसार शिक्षकले सुधारात्मक शिक्षण गर्नुपर्ने विषयक्षेत्र र विद्यार्थी पत्ता लगाई नयाँ सिकाइ रणनीति अवलम्बन गर्नुपर्दछ ।

३.१ विद्यार्थीको प्राप्ताङ्कलाई कोडिङ गर्ने आधार

Baseline/endline परीक्षण पश्चात् विद्यार्थीको हरेक विषयमा रहेका प्रश्नहरूको मूल्याङ्कन गर्नका लागि तलको आधारमा सही जवाफका लागि कोड १ र गलत जवाफका लागि कोड ० दिनुपर्दछ ।

प्रश्नको पूर्णाङ्क	विद्यार्थीको उत्तरलाई पर्याप्त मान्ने प्राप्ताङ्क	कोड ०	कोड १
१	१	१ भन्दा न्यून	१ भएमा
२	१.५	१.५ भन्दा न्यून	१.५ वा सोभन्दा बढी
३	२	२ भन्दा न्यून	२ देखि ३ सम्म
४	२.५	२.५ भन्दा न्यून	२.५ देखि ४ सम्म
५	३	३ भन्दा न्यून	३ देखि ५ सम्म
६	३.५	३.५ भन्दा न्यून	३.५ देखि ६ सम्म
७	४	४ भन्दा न्यून	४ देखि ७ सम्म
८	५	५ भन्दा न्यून	५ देखि ८ सम्म
९	५.५	५.५ भन्दा न्यून	५.५ देखि ९ सम्म
१०	६	६ भन्दा न्यून	६ देखि १० सम्म

३.२. विद्यार्थीहरूको अङ्क प्रविष्टि फारम: विद्यालयको IEMIS को पेजमा अनलाइनमा प्रविष्टि गर्ने वा निम्न ढाँचाको Excel मा माथिको तालिका १ अनुसार अङ्क भर्नुपर्छ । प्रतिशत र विद्यार्थी कुन तहमा परे भन्ने कुरा IEMIS मा आफैँ आउने गरी व्यवस्थित गरिएको छ । हरेक विद्यार्थी कुन रङको तहमा परे भन्ने पनि आफैँ आउने भएकोले शिक्षकले प्राप्त गरेको अङ्क कोड मात्रै प्रविष्टि गरे पुग्दछ ।

निदानात्मक परिक्षा विद्यार्थि मूल्यांकन तथा समूहिकरण (Diagnostic assesment and student grouping sheet)																								
School EMIS Code :		School Name :						District :																
Subject : Nepali		Class/Grade : Three						Local Level:																
Name of Student	१. क	१. ख	१. ग	२. क	२. ख	२. घ	३. क	३. ख	३. ग	३. घ	४. क	४. ख	४. ग	५. क	५. ख	६	७	८. क	८. ख	८. ग	संकेतित कक्षा प्रतिशत	सिक्का संकेतित प्रतिशत	सिक्का संकेतित (तथे)	
1. RAJI	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	14	66.67%	Green Group (Level 3)
2. YPSS	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	20	95.24%	Green Group (Level 5)	
3. BB	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	20	95.24%		
4																					0			
5																					0			

४. तथ्याङ्क इन्ट्र र विश्लेषणः प्राप्ताङ्कको विवरण कसरी फारममा इन्ट्र गर्ने त ?

माथि ३.१ को तालिकामा उल्लेख भए अनुसार सही जवाफको भए कोड १ र गलत जवाफ भए कोड ० भर्नुहोस् । सही जवाफ भन्नाले प्रत्येक प्रश्नमा पाएको अङ्कको ६० प्रतिशत जति आएमा सही जवाफ मान्न सकिन्छ । ६० प्रतिशत जति नआएमा उक्त प्रश्नको लागि कोड ० भर्नुहोस् । मार्किङ स्किममा कुनै प्रश्नमा एक अङ्क भन्दा बढी अङ्क छ भने ६० प्रतिशत भन्दा बढी अङ्क आएको छ भने सही जवाफ दिएको मान्न सकिन्छ । विद्यार्थीहरूको प्राप्ताङ्कलाई प्रत्येक प्रश्नका लागि तल देखाइए अनुसारका ढाँचामा लेजर तयार गर्नुहोस् र शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रले उपलब्ध गराएको IEMIS सफ्टवेयरमा अनलाइनमा तथ्याङ्क प्रविष्टि गर्नुपर्दछ ।

उदाहरणका लागि,

पहिलो परीक्षण पश्चात् विद्यार्थीको उत्तरपुस्तिका परीक्षण, अभिलेखिकरण, विद्यार्थीको अवस्था पहिचान, सुधारात्मक शिक्षण सिकाइ र पुनः ३ महिनापछि Endline परीक्षण सञ्चालन गरी सोको अभिलेख राख्ने काम विषय शिक्षकले गर्नुपर्नेछ । दुवै परीक्षणको Reporting कार्य IEMIS मा अनलाइनमा वा विद्यालयलाई उपलब्ध भएको Excel file मा प्रविष्टि गर्नुपर्दछ । शैक्षिक सत्र २०८० देखि विद्यालयले आफ्नै IEMIS को युजर आइडि र पासवर्ड प्रयोग गरी विद्यार्थीहरूको परीक्षा सम्बन्धी विवरण प्रविष्टि गर्न सकिनेछ जुन तल उल्लेख गरिएको छ ।

विद्यार्थीको सिकाइस्तरको अभिलेखिकरण र अनलाइन रिपोर्टिङः Baseline परीक्षण पश्चात् विद्यार्थीको उत्तरपुस्तिका परीक्षण गरी निम्न ढाँचामा विद्यार्थीले सम्बन्धित विषयमा विद्यार्थीले दिएको हरेक प्रश्नको मूल्याङ्कन १ वा ० अङ्क दिएर गर्नुपर्दछ ।

४.१ Reporting and monitoring tools of School Education Sector

माथिको तालिकालाई छुट्टै Excel file वा विद्यालयको IEMIS मा तल २.४ अनुसार अनलाइनमा प्रविष्टि गर्नुपर्छ । IEMIS मा विद्यालयले परीक्षणको तथ्याङ्क प्रविष्टि गर्ने प्रकृया निम्न अनुसार छः शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रले सिकाइ आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना (Recovery and Accelerate

of Learning (ReAL Plan) कार्यान्वयन सम्बन्धमा विद्यालयले Diagnostic Tool प्रयोग गरी विद्यार्थीले प्राप्त गरेको नतिजाको Baseline तथा End line विवरण Integrated Educational Management Information System–IEMIS मा प्रविष्टि गर्नका लागि देहायअनुसारका प्रकृया अवलम्बन गरी अनलाइनमा प्रविष्टि गराउनका लागि सूचना प्रकाशन गरेको छ । यो सबै सामुदायिक विद्यालयहरूका लागि अनिवार्य गर्नुपर्ने कार्य हो ।

- » विद्यालयले IEMIS को वेवपेज iemis.cehrd.gov.np मा जाने
 - » त्यसपछि Login Page देखिन्छ । Login page को पुछारमा Education in Emergency (EiE) र ReAL सम्बन्धी Reporting का लागि यहाँ क्लिक गर्नुहोस् भन्ने Link मा क्लिक गर्ने
 - » अब नयाँ Login वक्स आउँछ । यसमा Username मा विद्यालयको ९ अंकको IEMIS Code र पासवर्डमा पहिलो पटकका लागि Nepal@123 राख्ने र login गर्ने ।
 - » ID भनेको ठाउँमा उदाहरणका लागि 380100001 र Password भनेको ठाउँमा आफ्नो विद्यालयले २०८० को IEMIS भर्दा प्रयोग गरिराखेको पासवर्ड rising राख्ने होइन । यसका लागि पहिलो पटक यदि ReAL Reporting को कामका लागि नयाँ पासवर्ड राखेको छैन भने Nepal@123 राख्ने अनि
 - » Login मा Click गर्ने Old password minimum 7 character Nepal@123
 - » New password minimum 7 character को राख्ने, Conform new password मा बुँदा नं. ६ मा राखेको पारवर्ड नै राख्ने ।
- अब नयाँ Login वक्स आउँछ । यो वक्समा ID को ठाउँमा विद्यालयको ९ अङ्कको इमिस कोड र पासवर्ड भनेको ठाउँमा भर्खर राखेको नयाँ पासवर्ड राखेर login गर्ने । अब ReAL Reporting प्रयोजनका लागि उक्त विद्यालयको ID र password सिर्जना हुन्छ । नोट: एकपटक पासवर्ड राखिसेकपछि तल ९ अनुसारको प्रकृया अपनाउने र IEMIS मा online मा विवरण प्रविष्टि गर्ने हो ।
- » अब ReAL Reporting प्रयोजनका लागि उक्त विद्यालयको ID ९ अङ्कको IEMIS कोड र password अगाडिको बुँदामा राखेको पासवर्ड हुन्छ ।

- » Baseline परीक्षण सम्पन्न गरी तोकिएअनुसार हरेक प्रश्नमा १ वा ० कोड दिए पश्चात् माथि बुँदा ९ को प्रकृया अनुसार पेज खुलेपछि बाँयापट्टीको Dashboard मेनुमा ReAL Reporting Tab मा जाने । उक्त Tab मा Baseline Entry मा गई कक्षा छनोट गर्ने (हाल कक्षा ३ देखि ८ को तोकिएका विषयको मात्र) गरेपछि Disaster Type मा Covid-19 छनोट गर्ने Load मा click गर्ने । अब विद्यालयको IEMIS मा शैक्षिक सत्र २०८० मा भरेका उक्त कक्षाको विद्यार्थी विवरण र सबै विद्यार्थीहरूको विषयगत Marks प्रविष्टि गर्न फारम आउँछ । यो फारम पाठ्यक्रम बमोजिम र ReAL Plan बमोजिम डिजाइन गरिएको छ । अब विद्यार्थीको लिष्ट आइसकेपछि Diagnostic Test मा विद्यार्थीले हासिल गरेको Score इन्ट्री गर्ने ।
- » विद्यार्थीको सिकाइ आपूरणका लागि गर्नुपर्ने थप सिकाई Remedial Teaching वा नयाँ सिकाइ रणनीति अवलम्बन पश्चात् ३ महिनाको फरकमा फेरी तिनै परीक्षणका साधन Diagnostic Tools प्रयोग गरी पुनः परीक्षण सञ्चालन गर्नुपर्दछ र पुनः तोकिएअनुसार परीक्षण गरी Diagnostic Test सम्पन्न भएपछि विद्यार्थीले प्राप्त गरेको नतिजाको Score आफ्नो विद्यालयको IEMIS मा online इन्ट्रीका लागि End line Entry Tab मा जाने । कक्षा छनोट गर्ने र Disaster Type मा Covid-19 छनोट गरी Load गर्ने ।
- » शिक्षकको नाम Baseline Test लिएको मिति र End line Test लिएको मिति राख्ने । विद्यार्थीको लिष्ट आइसकेपछि सिकाई आपूरण पश्चात् विद्यार्थीले End line Test मा हासिल गरेको Score इन्ट्री गर्ने र सिकाइ आपूरणका लागि कस्तो Intervention गरेको हो । त्यहाँ भएका लिष्ट मध्येका आफूले कार्यान्वयन गरेको Interventions मा क्लिक गरी Save गर्ने र पहिलो पेजमा आइ अर्को विद्यार्थीको पनि Score Entry गर्ने र सबैको सकिएपछि त्यो पेज Save गर्ने ।
- » Teacher Training Tab मा शिक्षकले लिएको तालिमको विवरण इन्ट्री गर्ने (विद्यालयले) ।
- » Palika Level Training Tab मा स्थानीय तहले दिएको तालिमको विवरण इन्ट्री गर्ने । (स्थानीय तहले)

नोट: माथिका बुँदाहरू www.cehrd.gov.np भित्रको ReAL Plan मा तोकिएका आधार र मापदण्ड एवम् शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको सूचनाका आधारमा तयार गरिएकोले सोही अनुसार नै जानकारी लिनुहुन अनुरोध छ । साथै फरक पर्न गएमा मुख्य आधार तिनै सामग्रीहरूलाई मानेर कार्यसम्पादन गर्नुहुन समेत अनुरोध छ ।

४.२ तथ्याङ्कलाई IEMIS df online मा प्रविष्टि: Reporting Template form School

५. परीक्षणको नतिजा प्राप्ति र विश्लेषणको आधार र सिकाइ रणनीतिको कार्ययोजना र कार्यान्वयन

५.१ नतिजा विश्लेषण र सिकाइ स्तरको आधारमा विद्यार्थीको तह वर्गीकरण:

तथ्याङ्क विश्लेषण र विद्यार्थी वर्गीकरण विधि

विद्यार्थीको वर्गीकरण गर्दा मुलतः पाँच वर्गमा विद्यार्थीहरूलाई वर्गीकरण गरिने छ । ती वर्गहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

तालिका २. विद्यार्थीहरूको वर्गीकरणका आधार

सिकाइ स्तर	तटको विवरण	सिकाइ स्तरको प्रतिशत	रिमिडियलको प्रकार
सह १	सिकाइको स्तर आधारभूत तहभन्दा मुनिका विद्यार्थी (Below Basic Learner-BBL)	३२ प्रतिशत भन्दा कम: Red Group	उपचारात्मक, समूहमा, विस्तृत सिकाइ
सह २	आधारभूत तहका विद्यार्थी (Basic Learner-BL)	३२ प्रतिशत र सो भन्दा माथि ४० प्रतिशत भन्दा कम: Blue Group	रिमिडियल, समूहमा, विस्तृत
सह ३	औसत भन्दा मुनिका विद्यार्थी (Below Average Level-BAL)	४० प्रतिशत र सो भन्दा माथि ७० प्रतिशत भन्दा कम: Green Group	रिमिडियल, व्यक्तिगत, रिफरल
सह ४	विरुष वा कुशल विद्यार्थी (Proficient Learner-PL)	७० प्रतिशत र सो भन्दा माथि ९० प्रतिशत भन्दा कम: Orange Group	रिफरल
सह ५	उत्कृष्ट विद्यार्थी (Advance Learner-AL)	९० प्रतिशत र सो भन्दा माथि : Yellow Group	रिफरल

५.२ विद्यार्थीको वर्गीकरण र उपचारात्मक शिक्षणको विधि निर्धारण

तालिका १ गणित विषयको कक्षा ३ को नतिजा विश्लेषणको उदाहरण

विद्यार्थीको नाम	प्रश्नअनुसार सही वा गलत जवाफ (सही १, गलत ०) भर्नुहोस् ।													१. सके जवाफ दिनु	२. सके जवाफ दिनु	३. सके जवाफ दिनु				
	१	२क (अ)	२क (आ)	२ख (अ)	२ख (आ)	२क (इ)	३क	३ख	४	छ	६ क	६ ख	६ ग				६ घ	६ ङ	७ क	७ ख
१. रमिला	१	१	१	१	१	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	५	$\frac{16 \times 100}{17}$ ९४।१	
२. पासाङ	१	०	१	०	१	०	१	१	१	१	०	१	१	०	१	१	१	४	७०।६	
३. सलिना	०	१	१	०	०	०	१	०	१	०	०	१	०	१	०	०	६	३५।३		२
४. अनिता	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	०	१	१	१	१	३	६४।७	
५. आशाराम	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	०	१	०	१	०	१	१	३	५८।८	
६. कल्पना	१	०	१	०	१	०	१	१	१	०	१	०	१	०	१	०	१	३	६४।७	
७. सम्पना	०	१	१	०	०	०	१	०	१	०	०	१	०	१	०	०	६	३५।३		२
८. कोपिला	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	३	६४।७	
.....	१	१	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	३	६४।७	
.....	०	१	०	१	१	१	१	१	१	०	०	१	०	१	०	०	८	४७।१		२
४. जम्मा सही जवाफ	७	८	५	२	४	१	१०	८	७	१०	५	३	९	२	९	५	७			
५. जम्मा सही जवाफ %	७०	८०	५०	२०	४०	१०	१००	८०	७०	१००	५०	३०	९०	२०	९०	५०	७०			
६. सिकाउनु पर्ने विषयवस्तु (✓)		✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓		✓		✓				

यसरी माथि सिकाउनुपर्ने विषयवस्तु अन्तर्गत न्यून उपलब्धी आएका प्रश्नसंग सम्बन्धित एकाइलाई सुधारको लागि सम्बन्धित विषय शिक्षकहरूले सिकाइका वैकल्पिक विधिहरू सहितको कार्ययोजना तयार गरी कक्षामा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

तालिका २

सिकाइको स्तर (तह)	सिकाइको स्तरका आधारमा तहको विवरण	सिकाइ स्तरको प्रतिशत	उपचारात्मक शिक्षणको प्रकार
तह १	आधारभूत तहभन्दा मुनिका विद्यार्थी (Below Basic Learner–BBL) (Red Group)	३५ प्रतिशत भन्दा न्यून	समूहमा राखी ठिक (✓) चिनो लगाएका क्षेत्रमा उपचारात्मक शिक्षण गर्ने
तह २	आधारभूत तहका विद्यार्थी (Basic Learner –BL) (Blue Group)	३५ र ५० भन्दा कम प्रतिशत	समूहमा राखी ठिक (✓) चिनो लगाएका क्षेत्रमा उपचारात्मक शिक्षण गर्ने
तह ३	औषत तहभन्दा मुनिका विद्यार्थी (Below Average Level Learner–ALL) (Green Group)	५० र ७० भन्दा कम प्रतिशत	समूहमा वा व्यक्तिगत रूपमा आवश्यक भएको क्षेत्रमा सहयोग गर्ने
तह ४	निपुण वा कुशल विद्यार्थी (Proficient Learner–PL) (Orange Group)	७० र ९० भन्दा कम प्रतिशत	आवश्यकता अनुसार के अध्ययन गर्ने, कसरी गर्ने भनी सरसहयोग र रेफर गर्ने
तह ५	उत्कृष्ट विद्यार्थी (Advance Learner–AL) (Yellow Group)	९० र प्रतिशत	आवश्यकता अनुसार के अध्ययन गर्ने, कसरी गर्ने भनी सरसहयोग र रेफर गर्ने

५.३ सिकाइ आपूरणका लागि सिकाइ योजना र कार्यान्वयन

५.३.१ सिकाइ आपूरण र द्रुत सिकाइ योजना

यो योजना अन्तर्गत सम्बन्धित विषय शिक्षकले थप काम गर्नुपर्ने नभईकन नियमित कक्षा शिक्षणमा अवलम्बन गरेको सिकाइ पद्धतिलाई अभिलेखिकरण गरेर सुधारात्मक शिक्षण गरे जस्तै गरी कार्यान्वयन गरिने योजना हो । यसले शिक्षकहरूलाई विद्यार्थीहरूमा सम्बन्धित विषयका निश्चित सिकाइ उपलब्धिहरूमा कुन विद्यार्थीले उद्देश्य अनुस्यू सिकन सक्थो र कुन विद्यार्थीले विद्यालय तहको वर्तमान नयाँ पाठ्यक्रमले तोकेका न्यूनतम सिकाइ उपलब्धी हासिल गर्न सकेनन् भन्ने कुरा पत्ता लगाउन सहयोग गर्दछ । त्यस्ता विद्यार्थी पत्ता लगाइसकेपछि माथिको तालिका अनुसार जुन प्रश्नमा सही उत्तर दिने विद्यार्थीको प्रतिशत ५०% भन्दा कम आउँछ त्यो प्रश्नसंग सम्बन्धित पाठ र उक्त पाठको पाठ्यक्रमले तोकेका सिकाइ उपलब्धी प्राप्त हुने गरी आफ्नो सिकाइ रणनीतिमा परिवर्तन गरी थप सुधारात्मक शिक्षण वा थप सिकाइ क्रियाकलाप (Remedial Teaching) को कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

५.३.२ सिकाइ आवश्यकताका आधारमा उपचारात्मक शिक्षण सिकाइका रणनीति तथा क्रियाकलाप पहिचान, छनोट र प्रयोग:

शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रबाट विकास गरिएका निदानात्मक परीक्षण साधनहरू (Diagnostic Tools) प्रयोग गरी थप उपचारात्मक शिक्षणको क्षेत्र र विद्यार्थी पहिचान गरिसेक पश्चात्

क) सिकाइ आपूरणका लागि योजना र कार्यान्वयन:

- » विद्यार्थीको वर्गीकृत समूहका आधारमा क्रियाकलाप कार्यान्वयन योजना ।
- » छनोट गरिएको क्रियाकलापको कार्यान्वयन ।
- » क्रियाकलाप कार्यान्वयनको अवधिमा मध्यावधि/सुधारात्मक मूल्याङ्कन र आवश्यकता अनुसार क्रियाकलाप परिमार्जन र कार्यान्वयन ।
- » पश्च मूल्याङ्कन र नतिजाका आधारमा विद्यार्थीहरूको पुनः वर्गीकरण ।
- » विद्यार्थीको सिकाइ अवस्थाका सम्बन्धमा वैयक्तिक रूपमा अभिभावकसंग अन्तरक्रिया ।

ख) सिकाइ आवश्यकताका आधारमा उपचारात्मक शिक्षण सिकाइका रणनीति तथा क्रियाकलाप पहिचान, छनोट र प्रयोग

- » विद्यार्थी मेन्टरिङ र सहपाठी सिकाइ ।
- » स्वनिर्देशित सिकाइ ।
- » क्रमिक सिकाइको रणनीति ।
- » परियोजनामा आधारित सिकाइ ।
- » टोल शिक्षा, घरमा आधारित सिकाइ सहयोग ।
- » विद्यार्थीको सिकाइको स्तरअनुसार शिक्षण ।
- » विद्यालय स्तरीय कार्यान्वयन सहजीकरण पुस्तिकामा उल्लिखित क्रियाकलाप ।
- » शिक्षकले सान्दर्भिक ठानेका अन्य क्रियाकलाप ।

ग) ReAL Plan कार्यान्वयका लागि विद्यालयले गर्नुपर्ने कार्य

- » अभिमुखीकरणमा सहभागी नभएका अन्य शिक्षक शिक्षिकाहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।
- » Diagnostic Tools का आधारमा विद्यार्थीको अवस्था पहिचान गर्ने ।
- » Diagnostic Tools को नमूना तयार भएका विषयहरूका पनि नमूना Tools गर्न विषयगत शिक्षकलाई अभिप्रेरित गर्ने ।
- » विद्यार्थीको नतिजा IEMIS को अनलाइन Plate form मा विवरण प्रविष्टि गर्ने ।
- » विद्यार्थीको समूह पहिचान गर्ने तथा परियोजना र प्रयोगात्मक कार्यमा जोड दिने ।
- » विद्यालय व्यवस्थापन समिति/शिक्षक अभिभावक संघ/शिक्षक स्टाफ बैठक मार्फत सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाइका लागि गरिने कार्यक्रमहरू (Intervention) पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- » कार्यक्रम शुरु गरिएको निर्धारित समय पश्चात् Diagnostic Tools मार्फत विद्यार्थीको परीक्षण गर्ने ।
- » परीक्षण पश्चात् नतिजालाई IEMIS को अनलाइन Plate form मा विवरण प्रविष्टि गर्ने ।
- » स्थानीय तहद्वारा आयोजना गरिएको अभिमुखीकरणमा सहभागीहरूको

विवरण ।

- » Diagnostic Tools का आधारमा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको प्राप्तांक (शुस्वातको चरणमा (Baseline)
- » सिकाइ आपूरण र द्रुत सिकाइका लागि गरिएका कार्य (Intervention) हरूको विवरण
- » Diagnostic Tools का आधारमा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको प्राप्तांक (कार्यक्रम कार्यान्वय पश्चात् (Endline) आफ्नो विद्यालयको IEMIS मा अनलाइन प्रविष्टि र विश्लेषण एवम् सुधारात्मक शिक्षण अवलम्बन गर्ने ।

घ) विद्यार्थी सिकाइ क्षति आपूरण र द्रुत सिकाइ लागि विषय शिक्षकको भूमिका:
विद्यार्थीको सिकाइ क्षति आपूरणका लागि देहायअनुसारका कार्यहरू गर्न सकिन्छ :

सिकाइ आपूरण योजना बनाउने,

- » विद्यार्थीको अवस्था पहिचानका लागि परीक्षण साधनहरूको विकास र प्रयोग ।
- » विद्यार्थीलाई नियमित तथा थप कार्यकलापमा सहभागी गराउन सक्ने वातावरण बनाउने ।
- » सामाजिक सञ्जाल र सामुदायिक सहभागिता बढाउने ।
- » विद्यालय बाहिर रहेका विद्यार्थीलाई सिकाइको पहुँच विस्तार गर्ने ।
- » विद्यालय र परिवारबाट सिकाइका लागि थप लगानी गर्ने ।
- » वर्गीकृत विद्यार्थीका लागि विशिष्ट सिकाइ क्रियाकलापको योजना विकास र सहजीकरण गर्ने ।
- » शिक्षकलाई कक्षा शिक्षणमा प्रयोग गर्ने थप सामग्रीको विकास तथा वितरण गर्ने ।
- » एउटै क्रियाकलापबाट सिकाउन सकिने विषयवस्तु, एउटै सामग्री र विधिबाट सिकाउन सकिने विषयवस्तु र एकै प्रकारका मूल्याङ्कन साधन प्रयोग गर्न सकिने विषयवस्तु निर्धारण गरी शिक्षण सिकाइ रणनीति विकास गर्ने ।
- » एकीकृत सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अपनाउने ।

- » विद्यार्थीको सिकाइ अभिवृद्धि तथा आपूरणका लागि अतिरिक्त समयमा कक्षा सञ्चालन गर्ने ।
- » सिकाइको स्तरअनुसार विद्यार्थीहरूलाई समूह समूहमा विभाजन गरी उपचारात्मक सिकाइ सहायता प्रदान गर्ने ।
- » वैकल्पिक सिकाइ सहजीकरण निर्देशिका २०७७ ले निर्दिष्ट गरेको आधारमा वैयक्तिक तरिकाबाट सिकाइ सहयोग गर्ने ।
- » सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने ।

विद्यार्थीको सिकाइलाई व्यवस्थित गर्न निम्न लिङ्कमा जान सकिन्छ:

- » www.moest.gov.np शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
- » www.cehrd.gov.np शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र
- » www.moecdc.gov.np पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
- » www.see.gov.np परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय कक्षा १०
- » www.neb.gov.np राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड
- » <https://learning.cehrd.edu.np> शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र Learning Portal
- » <https://iemis.cehrd.gov.np>/विद्यालय तहको IEMIS सम्बन्धी
- » www.monitoring.moest.gov.np रिपोर्टिङ, Youtube channel: ncedvirtual, Vibercommunity: CEHRD

सन्दर्भ सामग्रीहरू

www.cehrd.gov.np

सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाइ योजना ReAL Plan कार्यान्वयनका लागि कार्यान्वयन सहजीकरण पुस्तिका २०७९-SOPG

सिकाइ आपूरण तथा द्रुत सिकाइ योजना शिक्षक तालिम सामग्री २०७९-TRM

सिकाइ क्षति आपूरणका लागि न्यूनतम सक्षमता र निदानात्मक परीक्षण साधनहरू -Diagnostic Tools

शैक्षिक दर्पण कास्की २०८०, नेपाल सरकार शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कास्की ।

अनुसूची १

DiagnosticTools-www.cehrd.gov.npभित्रReALPlanबाट प्राप्त गर्न सकिने ।

अनुसूची २

Diagnostic Tools Guideline-

कक्षा ६ देखि ८ सम्मको मार्किङ्ग स्किम

१ विज्ञान कक्षा ६ देखि ८ सम्म

- Afterwards, we prepare a framework which will guide to develop diagnostic tool. According to the framework the diagnostic tool includes 25 marks in total with 15 marks selective response (MCQ) and 10 marks creative response items in each class.
- The diagnostic tool of each class will includes SR and CR items with different cognitive level in a ratio as provisioned in the curriculum i.e. the percentage of knowledge, understand, application and higher ability in both types of items will be 20, 30, 30 and 20 respectively. HA level items generally content analysis level rather than evaluation and creation level. The items for diagnostic tools would be asked only form the identified minimum learning outcomes. Unit-wise distribution of marks for developing diagnostic tool are shown in the below table.

S. N.	Area	Marks for SR Items	Marks for CR items	Total marks
1	Scientific Learning	2	2	4
2	Information and Communication Technology			
3	Organism and their Structure	4	3	7
4	Biodiversity and Environment			
5	Life Process			
6	Force and Motion	6	3	9
7	Energy in Daily Life			
8	Electricity and Magnetism			
9	Earth and Universe			

10	Matter	3	2	5
11	Materials used in Daily life			
Total		15	10	25

The unit wise distribution of marks is subjected to change based on the linkage of contents with pressessive class.

The time for students to answer the diagnostic tool is 30–minutes.

Before development of diagnostic tool, the tool developer should develop a test matrix as shown below.

TableM Unit–wise distribution of marks

विज्ञानका निदानात्मक परीक्षण मार्किङ गाइडलाइन Guideline Page 68-70

क) कक्षा ६ विज्ञान **Answer scheme**

Group A

1. C	2. D	3. D	4. A	5. B
6. A	7. B	8. B	9. A	10. B
11. C	12. B	13. A	14. C	15. D

Group B

- 1 mark for each correct response maximum 2
 - It gives directly birth to a baby
 - It possess mammary gland to suckle milk to its baby
- or
- any other two correct response
2. Ecosystem. 1 mark
 3. Hand lens converge the large amount of heat energy from the sun which burns the paper. 1 mark
 4. Chemical energy 1 mark
 5. 1 correct response one mark maximum 2 marks
 - To communicate with others
 - to keep record of our daily activities
 - online education

or

– any other correct response

6. Gas state 1 mark

7.

1. Freezing 1 mark

2. water vapour 1 mark

ख कक्षा ७ विज्ञान Answer Scheme

१ देखि १५ सम्म प्रत्येक एउटा सहि उत्तर छानेमा १ अङ्कका दरले

1. D	2. C	3. C	4. A	5. C	6. C	7. B	8. D
9. A	10. C	11. B	12. A	13. B	14. B	15. A	

१६. विश्वसनीयता (reliability), यथार्थपरकता (accuracy), एकरूपता (uniformity) र वैज्ञानिक सिकाइमा प्रयोगका लागि उपयुक्त मध्ये कुनै एक लेखेमा १ अङ्क

१७. वस्तुको सतहको क्षेत्रफल बढ्दा उसको ताप गुमाउने क्षमता पनि बढ्छ र भने सतहको क्षेत्रफल घट्दा उसको ताप गुमाउने क्षमता पनि घट्छ । त्यसैले कुकुर घुम्रिएर बस्नुको कारणले त्यसले कम ताप गुमाउछ र शरिर न्यानो राख्न सक्छ लेखेमा १ अङ्क

१८. राधिकाले कमलको बेर्नालाई गमलामा सारेर फुलाउन सक्दिनन् लेखेमा १ अङ्क

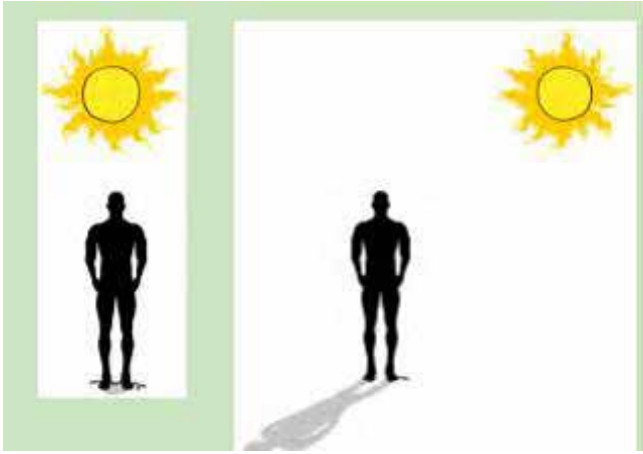
जरा, पात वा डाँठ सम्बन्धि अनुकूलताको कुनै एक कारण दिएमा १ अङ्क

१९. विच्छेदक नहुने हो भने मरेका जिव जनावर र वनस्पतिहरूमा भएको शक्तिलाई मरेको शरिर कुहाएर माटोमा मिलाएर शक्ति पुन चक्रण हुँदैन थियो भन्ने लेखेमा १ अङ्क

२०. नाम र उपयुक्त कुनै एक काम लेखेमा १ अङ्कका दरले जम्मा २ अङ्क

उपकरण	नाम	काम
चित्र a	कैची	कागज, कपडा, कपाल काट्न
चित्र b	धिर्नी	इनारबाट पानी तान्न, पोलमा झन्डा उठाउन

२१. रमिला को विहान ९ बजे र ११ बजे घाममा उभिँदा उनको छाँयामा चित्रमा देखाइए जस्तो बनाएमा २ अङ्क

११ बजे विहान ९ बजे

२२. मिश्रणमा भएको तरल पदार्थलाई तताएर पहिले बाफ बनाउने र त्यसपछि चिस्याएर छुट्टै सङ्कलन गर्ने विधि आसवन क्रिया हो । त्यसैले यो विधिबाट उम्लने तापक्रम समान भएका अवयवहरू भएका मिश्रणलाई एक अर्काबाट छुट्याउन सकिँदैन लेखेमा १ अङ्क

ग) कक्षा ८ विज्ञान Answer Scheme- Grade 8

Group A

Q.N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Correct answer	A	C	A	A	C	B	C	D	D	B	B	D	C	B	A

Group B

Question	Mark	Possible answers
1	1	– A practical work is a procedure carried out to a specific objective in order to determine something about it within or outside the laboratory or any other answer giving similar sense

2	1	<ul style="list-style-type: none"> - Wear an apron while conducting experiments in laboratory
		<ul style="list-style-type: none"> - Read and follow all the precautions in the laboratory as given in the notice board - Handle delicate or fragile glassware carefully - Do not touch any chemicals without permission and wash hands with soap and water after experimental work - Conduct every experiment in presence of your teacher and do not leave an ongoing experiment or any other sensible answer
3	1	<ul style="list-style-type: none"> - Load any browser or Google Chrome in your device - Type the word "Taxonomy" in search bar - Press enter or any other correct steps
4	1	<ul style="list-style-type: none"> - Growing population - Pollution, - Industrialization - Deforestation - Overexploitation of the natural resources or any other sensible answer
5	1	<ul style="list-style-type: none"> - The process of removal of unwanted substances from the body is known as excretion - The process of throwing out waste from the body is known as excretion or any other sensible answer
6	1	<ul style="list-style-type: none"> - For drawing any one organ of respiratory system eg. air pipe, bronchus, bronchioles, lungs, diaphragm or the whole system

7	1	<ul style="list-style-type: none"> – Heat is the form of energy that gives the sensation of warmth temperature is the degree of hotness or a coldness of a body – Heat is the measure of total kinetic energy of all the molecules of a substance while temperature is the measure of the average kinetic energy of the molecules of the body
	1	<ul style="list-style-type: none"> – SI unit of heat is joule while the SI unit of temperature is Kelvin
		<ul style="list-style-type: none"> – Heat is measured by using calorimeter while temperature is measured by using thermometer – Heat is the cause and the temperature is the effect or any other sensible answer
8	1mark	– Soda water
9	1mark	<ul style="list-style-type: none"> – Jupiter is the biggest planet whereas Saturn is the second biggest planet – Jupiter is known as the biggest planet while Saturn is known as the planet with ring – Jupiter is the planet with the red spot while Saturn is then lightest planet – Jupiter is the fifth planet from the sun while Saturn is the sixth planet from the sun or any other sensible answer

क) कक्षा ६ अङ्ग्रेजी मार्किड स्किम

Scoring guidelines for (Grade: 6, English)

1. Award 1 mark for each correct answer.

a. I visited Pokhara last week. b. I love nature mostly. c. My students are very good at dancing and singing.

Award full mark 1 if there are up to two mistakes that do not impede meaning.

The answers are as follows. Award 1 mark to each answer.

2.1. C. hardworking

- 2.2. B. To earn his meal
- 2.3. D. foolish
- 2.4. Any answer that mentions ‘spinning’:
- Jack’s mother spent her livelihood by spinning.
 - She got her living by spinning.
 - The old woman got her living by spinning.
- 2.5. Any answer that mentions ‘lazy’:
- People called him ‘lazy Jack’ because he was so lazy.
 - Because he was so lazy.
 - Jack was so lazy.
- 2.6. Any answer that mentions ‘spilled’ or ‘spilling’:
- A jar of milk spilled.
 - Milk spilled.
- 2.7. Any answer that mentions ‘head’: Page 109
- He put cream cheese on his head.
 - on his head

Rubrics for scoring writing: Award 1 to 4. This shows the level of students

क) कक्षा ७ अङ्ग्रेजी

ENGLISH (GRADE 7)

Specification of items (Writing)

S. No.	Level of standards	Basic
Description of standards		
1	Level 1 Below Basic	<ul style="list-style-type: none"> • One or two ideas are related to the topic (Does not meet the word limit) • Multiple grammatical errors which may impede meaning • No attempts made to use compound sentences • Frequent errors in punctuation and spelling • Limited range of vocabulary • No use of cohesive devices

2	Level 2 Basic	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborates the topic with some ideas in considerable length. • Uses simple grammatical structures. • Some errors in punctuation and spelling • Attempts made to use a range of vocabulary with some errors though these do not impede meaning • Use of simple cohesive devices/ cohesion (and, but)
3	Level 3 Proficient	<ul style="list-style-type: none"> • Ideas related to topic are elaborated in paragraphs • Writes in the range of word limit. • Attempts made to use some complex structures. • Very few errors in punctuation and spelling. • Attempts made to use a range of vocabulary with few errors though these do not impede meaning. • Uses appropriate format • Use of simple cohesive devices/ cohesion so links between ideas are often missing (more than and, but)
4.	Level 4 Advance	<ul style="list-style-type: none"> • Content fully covered in a range of word limit. • Answer is original, creative and to the topic. • Good control of simple grammatical structures with an attempt to use complex grammatical structures with negligible errors.
		<ul style="list-style-type: none"> • Negligible errors in punctuation and spelling. • Uses a wide range of vocabulary. • Use of cohesive devices/ cohesion as required • Uses appropriate format

कक्षा ७ अंगेजी मार्किड स्किम

Scoring guidelines (Grade: 7, English)

1. Award 1 mark for each correct answer.

- a. I have finished doing my homework.
- b. My brother works in the garden.
- c. The weather in March is very good

Award full mark 1 if there are up to two mistakes that do not impede meaning.

2. The answers are as follows. Award 1 mark to each answer.

- 2.1. c. baby
- 2.2. a. 4 years
- 2.3. d. A pony is a small size horse.
- 2.4. Any answer that mentions ‘because they are strong and powerful.’
- 2.5 Any answer that mentions ‘because they have big eyes’.
- 2.6. Any answer that mentions ‘foal’
- 2.7. Any answer that mentions ‘up to 20 or 25 years’ Page 112

Rubrics for scoring writing: Award 1 to 4. This shows the level of students

EDUCATION REVIEW OFFICE

RAPID DIAGNOSTIC ASSESMENT of ENGLISH (GRADE 8)

Specification of items (Writing)

S. N.	Level of standards	Basic
Description of standards		
1	Level 1 Below Basic	<ul style="list-style-type: none">• One or two ideas are related to the topic (Does not meet the word limit) • Multiple grammatical errors which may impede meaning• No attempts made to use compound sentences• Limited range of vocabulary• No use of cohesive devices

2	Level 2 Basic	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborates the topic with some ideas in considerable length. • Uses simple grammatical structures. • Some errors in punctuation and spelling • Attempts made to use a range of vocabulary with some errors though these do not impede meaning
		<ul style="list-style-type: none"> • Use of simple cohesive devices/ cohesion (and, but)
3	Level 3 Proficient	<ul style="list-style-type: none"> • Ideas related to topic are elaborated in paragraphs • Writes in the range of word limit. • Attempts made to use some complex structures. • Very few errors in punctuation and spelling. • Attempts made to use a range of vocabulary with few errors though these do not impede meaning. • Uses appropriate format • Use of simple cohesive devices/ cohesion so links between ideas are often missing (more than and, but)
4.	Level 4 Advance	<ul style="list-style-type: none"> • Content fully covered in a range of word limit. • Answer is original, creative and to the topic. • Good control of simple grammatical structures with an attempt to use complex grammatical structures with negligible errors. • Negligible errors in punctuation and spelling. • Uses a wide range of vocabulary. • Use of cohesive devices/ cohesion as required • Uses appropriate format

Scoring guidelines (Grade 8 English)

3. Award 1 mark for each correct answer.

- g. There's a room for one more piece of luggage.
h. A grocery sells food and other things used in the home.
i. Can I write you a cheque?

Award full mark 1 if there are up to two mistakes that do not impede meaning.

4. This is a reading test. The correct answers are given below: 4.1 more than 600

4.2 jumping jacks

4.3 1980

4.4 a. wasn't good at sports

4.5 c. anything is possible

4.6 b. doing something better than anyone has done before

4.7 d. He didn't like the pogo stick record

Rubrics for scoring writing: Award 1 to 4. This shows the level of students Page 115

४ विषय: नेपाली

क निदानात्मक परीक्षण साधन: www.cehrd.gov.np

ख परीक्षा सञ्चालनका आधार र मार्किङ्ग स्किम: तल उल्लेख गरिएको छ । शिक्षकले सोहि अनुसार साधन प्रयोग गरी परीक्षा सञ्चालन र अङ्क वा कोड दिनुपर्दछ ।

नेपाली विषयको फ्रेमवर्क

पाठ्यक्रमले लिएको उद्देश्य र कक्षागत सक्षमताले निर्धारण गरेका भाषिक सिप उपलब्ध नभएकाले नेपाली भाषा शिक्षणमा समस्या रहेको देखिन्छ । नेपाली भाषा शिक्षणमा कोभिडका तथा अन्य विपद्का कारणले कक्षा शिक्षणमा ठुलो क्षति पुगेकाले यो सिकाई आपुरणका लागि पाठ्यक्रमले तोकेको र तहगत रूपमा दिएको सक्षमतालाई आधार मानी सिकाई आपुरणका न्युनतम सिकाई हांसिल गर्नमा जोड दिएको छ । नेपाली भाषा शिक्षणमा देखिएको चुनौती र समस्याको मूल पहिचान गर्न यो विधि पर्याप्त नभए पनि न्युनतम सिकाई मापनका लागि र कक्षाकोठाको सिकाई उपलब्धि निर्धारण गर्न उपयुक्त हुनेछ । तल दिएका

सिकाई उपलब्धिका क्षेत्रले सुनाई र बोलाईको परीक्षण गर्न सक्दैन । यस विधिले पढाई र लेखाईको सक्षमता निर्धारण र मापन गर्न सक्ने छ ।

पाठ्यक्रमले तोकेको कक्षागत सक्षमता आधारमा अनिवार्य रूपमा सिक्नुपर्ने भाषिक सिपलाई न्यूनतम सिकाई सक्षमता भनिन्छ । जसको अभावमा सिकाईलाई माथिल्लो कक्षामा निरन्तरता दिन सकिदैन । अघि बढ्न सक्दैन । भाषिक सिपको विकास गर्न सुनाई, बोलाई, पढाई र लेखाई सिपको बराबर विकास हुनु आवश्यक छ । कोभिड र भुकम्प लगायत अन्य विपदका कारण सुनाई र बोलाई सिपमा भन्दा पढाई र लेखाई सिपमा धेरै क्षति पुगेकाले सिकाई आपुरणको न्यूनतम सिकाई हांसिल गर्न तल उल्लेख गरिएका विषय र क्षेत्रले सक्षमता तह निर्धारण गर्न सहयोग पुर्याउने छ ।

भाषिक विषयवस्तुको क्षेत्र, मापदण्ड र स्तर (Content domain, criteria and standards) भाषिक सक्षमता स्तरका आधारमा पाठ्यक्रमद्वारा निर्दिष्ट विषय तथा पाठ्यवस्तु क्षेत्र र भाषिक सीपगत सिकाइस्तरको कक्षागत सिकाइ आपुरणका लागि न्यूनतम सिकाइ सक्षमता पहिचानको खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यस सिकाइ सक्षमता पहिचान परीक्षणमा सुनाइ, पढाइ र लेखाइका सीपहरू मात्र परीक्षण गरिने भएकाले यसमा बोलाइका सीपसम्बन्धी क्षेत्र तथा स्तरहरू समावेश गरिएको छैन । विद्यार्थी सिकाइ आपुरणका लागि न्यूनतम सिकाइ सक्षमता पहिचान परीक्षण प्रयोजनका लागि पढाइ, सुनाइ र लेखाइका क्षेत्रहरूबाट परीक्षण साधन निर्माण गरी सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्ने गरी स्तर निर्धारण तथा व्याख्या गरिएको छ । शब्द भण्डार, व्याकरण तथा वर्ण विन्यासलाई अलग्गै विषयवस्तुका रूपमा समावेश नगरी पढाइ र लेखाइका क्षेत्रमै समावेश गरिएको छ ।

नेपाली विषयको निदानात्मक परीक्षण सञ्चालन प्रकृया

कक्षा: ३ परीक्षकका लागि निर्देशन

१. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।
२. बालबालिकासँग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसँग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।

५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निदिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. वर्ण, शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् । Guideline Page 85

प्रश्न एक : वर्ण र मात्रा पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले ठ उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वर्ण र मात्रा पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वर्ण र मात्रा पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका वर्ण र मात्रालाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले का उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले नि उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : शब्द पहिचान

(क)

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको दोस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- शिक्षकले मन शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।
- उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
- विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका शब्द पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक शब्द पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
- पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
- हरेक प्रश्नमा रहेका शब्दलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले ताल शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । एबनभ डट

(ग)

शिक्षकले पक्क शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले हाँस शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : वाक्य पहिचान

(क)

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको तेस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।

२. शिक्षकले चरो उड्छ वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले किताब पढ । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले मस्त घुम । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले साँचो बोल । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । Page 87

प्रश्न चार : अर्थ पहिचान

- (क)** वन शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
- (ख)** कसम शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
- (ग)** पुस्तक शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न पाँच: श्रुतिबोध

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न पाँचमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
- निम्न अनुच्छेद एकपटक पढिदिनुहोस् ।

रामलखन कक्षा तीनमा पढ्छ । उसलाई चित्र बनाउन खुब मन पर्छ । विद्यालयमा चित्रकला प्रतियोगिता हुँदा ऊ प्रथम भयो । शिक्षकले उसलाई धन्यवाद दिनुभयो । उसलाई गीत गाउन पनि मन पर्छ । उसको पढाइ राम्रो छ । ऊ मेहनती विद्यार्थी हो ।

- आफूले भनेको कथा सुनेर उत्तरपत्रमा सोधेका प्रश्नको जवाफ चिनेर ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

क) रामलखनलाई के गर्न मन पर्छ ?

- आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

ख) के कारणले रामलखनलाई सबैले मन पराउँछ

प्रश्न छ : अनुलेखन

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न सात : श्रुतिलेखन

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् । एबनभ डड ३.निम्न शब्दहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।

चोली भोली टाली थाली कापी

चरोले चारो खायो ।

४. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न आठ : पठनबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न आठमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
४. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
५. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् ।

कक्षा : ४

परीक्षकका लागि निर्देशन

१. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।
२. बालबालिकासंग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसंग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।
५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निदिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् । Page 89

प्रश्न एक : वर्ण र मात्रा पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले चु उच्चारण गर्नुहोस् ।

३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वर्ण र मात्रा पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वर्ण र मात्रा पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका वर्ण र मात्रालाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले जे उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले भै उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : शब्द पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको दोस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले काम शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका शब्द पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक शब्द पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका शब्दलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले सिमल शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । Page 90

(ग)

शिक्षकले सुटुक्क शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले आँसु शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : वाक्य पहिचान

(क)

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको तेस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले उसले केक काट्यो । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
3. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
4. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
5. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
6. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले भाइ थकाइ मार्छ । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले ऊ मोबाइल बनाउँछ । उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न चार : अर्थ पहिचान

(क) पखेटा शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । Page 91

(ख) भण्डा शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस्

(ग) कोसेली शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न पाँच : श्रुतिबोध

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न पाँचमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
- निम्न कथा एकपटक पढिदिनुहोस् ।
मृगलाई पानी प्यास लाग्यो । ऊ पानी खोज्न हिँड्यो । हिँड्दाहिँड्दै उसले जङ्गलमा पोखरी भेटायो । ऊ पोखरीको पानी पिउँदै थियो । सिकारीले देखिहाल्यो । उसले मृगलाई मार्ने विचार गर्यो । ऊ बन्दुक सोझ्याउँदै थियो । कमिलाले उसको खुट्टामा टोक्यो । सिकारीको हातको बन्दुक पड्कियो तर मृगलाई गोली लागेन । ऊ तर्सिँदै भाग्यो र बाँच्न सफल भयो ।
- आफूले भनेको कथा सुनेर उत्तरपत्रमा सोधेका प्रश्नको जवाफ लगाउनुहोस् ।
- आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न छ : अनुलेखन

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न सात : श्रुतिलेखन

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
3. निम्न शब्दहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।

सुन्तला भंगेरा ढुकुर

सरल वाक्य बनाऊ । अनुच्छेद लेखन गर ।

4. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् । एबनभ ढढ

प्रश्न आठ : पठनबोध

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न आठमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
3. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
4. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
5. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् ।

सिकाइ आपूरणका लागि क्षति पहिचान परीक्षण

कक्षा : ५

परीक्षकका लागि निर्देशन

1. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।

२. बालबालिकासंग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसंग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।
५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निदिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् ।

प्रश्न एक : शब्द पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले कहर शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । एबनभ ढघ
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका शब्द पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक शब्द पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्‍याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका शब्दलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले राम्ररी भन्ने शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले प्रशस्त भन्ने शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले सिंह भन्ने शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : वाक्य पहिचान

(क)

1. विद्यार्थीहरूलाई परीक्षण पुस्तिकाको दोस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले परेवा आंगनमा सधैं आउँछ । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
3. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
4. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
5. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
6. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले सन्तुले राम्रो काम गर्‍यो । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । Page 94

(ग)

शिक्षकले गीत भने उसको बहिनीको थियो । उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : अर्थ पहिचान

- (क) उपकारी शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
- (ख) निरन्तर शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
- (ग) वृक्ष शब्दको अर्थ पहिचान गरी बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न चार : श्रुतिबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न चारमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न कथा एकपटक पढिदिनुहोस् ।
- बागमती नदी सुरमा सफा छ । सुन्दरीजलमा त खान मिल्ने पानी छ । मानिसले जथाभाबी फोहोर र ढल मिसाएकोले पशुपतिनाथ मन्दिरभन्दा तल पुग्दा अन्यन्त दुर्गन्धित रहेको छ । यस नदीको वरिपरिको वातावरण दुषित भएकोले मानिसमा विभिन्न रोग लाग्ने गरेको छ । मानिसहरूले फोहोर नमिसाउने हो भने बागमती सफा हुन्थ्यो । नदीलाई सफा राख्नु हामी सबैको कर्तव्य हो ।

क) नदी कसरी दुषित भएको छ ?

उत्तर : फोहोर फ्याक्ने र ढल मिसाउनाले

५. आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

ख) नदी सफा राख्न कस्को कर्तव्य हो ?

उत्तर : मानिसहरूको एबनभ ढछ

प्रश्न पाँच : अनुलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।

२. अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न छ : श्रुतिलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न वाक्यहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।
१. रेडियोबाट गीत सुन्न र नाच्न सकिन्छ ।
२. मेरो साथी भकुण्डो खेलन रमाउँछ ।
३. बहिनीले जन्म दिनमा केक काट्छिन् ।
४. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न सात : पठनबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
४. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
५. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् ।

प्रश्न आठ : निर्देशित लेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न आठमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. यो प्रश्न निर्देशित लेखनको भएको र विद्यार्थीले बुँदाहरूलाई आधार बनाएर आफैं अनुच्छेद लेख्नुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. परीक्षण पुस्तिकामा भएका बुँदाहरूलाई मनन गर्न लगाउनुहोस् ।
४. अनुच्छेद लेखिसकेपछि एकपटक पुनः पढ्न लगाउनुहोस् । एबनभ ढट

सिकाइ आपूरणका लागि क्षति पहिचान परीक्षण

कक्षा : ६

परीक्षकका लागि निर्देशन

१. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।
२. बालबालिकासंग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसंग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।
५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निर्दिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् ।

प्रश्न एक : शब्द पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले विश्वशान्ति शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका शब्द पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक शब्द पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्‍याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका शब्दलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले झ्याउँकिरी शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् । Page 97

(ग)

शिक्षकले संरक्षकत्व शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : वाक्य पहिचान

(क)

1. विद्यार्थीहरूलाई परीक्षण पुस्तिकाको दोस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले समिता धनुषा जाँदै छिन् । भन्ने वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
3. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
4. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
5. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्‍याउनुहोस् ।
6. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले उषाकिरण आँप टिपेर डालोमा राखिछन् । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा टिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले गुरुआमाले नेपालीको पाठ पढाउँदै हुनुहुने छ । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : अर्थ पहिचान

तलका शब्दको अर्थ पाठमा पढेअनुसार लेख्न लगाउनुहोस् ।

- (क) भ्रमण शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।
- (ख) आकुलव्याकुल शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।
- (ग) अनायास शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।
- (घ) दिक्दार शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् । Page 98

प्रश्न चार : श्रुतिबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न चारमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न कथा एकपटक पढिदिनुहोस् ।
नेपालमा धेरै जातजातिहरू बसोबास गर्छन् । ती जातजातिहरूमध्ये तामाङ आदिवासी तथा जनजातिअन्तर्गत पर्दछ । उनीहरू हिमाली र पहाडी भागमा बढी बसोबास गर्दछन् । उनीहरूले बोल्ने भाषालाई तामाङ भनिन्छ । उनीहरूले मनाउने मुख्य पर्व ग्यावो ल्होसार हो । थोरैले हिन्दु धर्मलगायत अन्य धर्म माने पनि विशेषगरी बौद्ध धर्म नै बढी मान्ने गर्छन् । उनीहरू गुम्बामा गएर पूजा गर्छन् ।
५. आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न पाँच : अनुलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न पाँचमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न छ : श्रुतिलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।

२. शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न वाक्यहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।
ऋतु परिवर्तसंगै रूखाखोकी लाग्छ । ज्वरो पनि आउछ । वर्षा याममा भाडापखाला लाग्छ ।
४. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न सात : निर्देशित लेखन

१. विद्यार्थीहरूलाई प्रश्नमा दिइएका बुँदाहरू राम्रोसंग अध्ययन गर्न लगाउनुहोस् । एबनभ ढढ
२. दिइएका बुँदाहरूलाई आधार मानेर दुई जनाबिचको कुराकानीको वातावरण बनाउनुपर्ने कुरा बताउनुहोस् ।
३. दुई जना काल्पनिक पात्र तथार पार्नुहोस् ।
४. दिइएका बुँदाहरू उचित ठाउँमा प्रयोग गरेर संवाद तयार पार्नुहोस् ।

प्रश्न आठ : पठनबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
४. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
५. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् । एबनभ ज्ञण्ण

सिकाइ आपूरणका लागि क्षति पहिचान परीक्षण

कक्षा : ७

परीक्षकका लागि निर्देशन

१. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।

२. बालबालिकासंग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसंग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।
५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निदिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् ।

प्रश्न एक : शब्द पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले उपनयन शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका शब्द पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक शब्द पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्‍याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका शब्दलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले सङ्घर्ष शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले संयोजन शब्द उच्चारण गर्नुहोस् । Page 101

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले चाँजोपाँजो शब्द उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : वाक्य पहिचान

(क)

1. विद्यार्थीहरूलाई परीक्षण पुस्तिकाको दोस्रो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले अनुष्का विद्यालयमा कम्प्युटर चलाउँछिन् । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
3. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
4. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
5. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
6. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

शिक्षकले अनुराग गृहकार्य सधैं विद्यालयमा नै गर्छ । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले सुलोचना बैठकमा भाग लिन आउँछिन् । वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : अर्थ पहिचान

तलका शब्दको अर्थ पाठमा पढेअनुसार लेख्न लगाउनुहोस् ।

- (क) प्रीति शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।
- (ख) पुँजी शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।
- (ग) निकट शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् । एबनभ ज्ञप्द
- (घ) आवास शब्दको अर्थ पहिचान गरी लेख्न लगाउनुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न चार : श्रुतिबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न चारमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न कथा एकपटक पढिदिनुहोस् ।

रजनी चित्र बनाउन असाध्यै सिपालु थिइन । उनी नदीनाला, हिमाल र जीवजन्तुलाई चित्रमा उतार्थिन् । दश वर्ष पछिको आफ्नो देश र गाउँको कल्पना गरेर चित्र कोर्थिन् । चित्रमा रङ्ग भर्थिन् । आमाबुबालाई चित्र देखाउँथिन् । उहाँहरू छक्क पर्नु हुन्थ्यो । त्यो चित्र सुन्दर थियो । रजनीको कला देखेर साथीले पनि प्रशंसा गर्थे । नेपाली गुरूआमाले हुने विस्वाको चिल्लो पात भनेको यही हो भनेर हामीलाई भन्नु हुन्थ्यो ।

५. आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न पाँच : अनुलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न पाँचमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न छ : श्रुतिलेखन

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।

२. शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. निम्न वाक्यहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।
नदीपारि घना जङ्गल थियो । त्यस जङ्गलमा एउटा सिमलको रूख थियो । रूखको हाँगामा चराचुरुङ्गी बस्थे । फेदमा ऋषि तपश्या गरेर बसेका थिए । सिकारी हातमा बन्दुक बोकेर आईरहेको थियो । Page 103
४. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न सात : पठनबोध

१. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न सातमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
३. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
४. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
५. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् ।

प्रश्न आठ : निर्देशित लेखन

१. विद्यार्थीहरूलाई प्रश्नमा दिइएका बुँदाहरू राम्रोसँग अध्ययन गर्न लगाउनुहोस् ।
२. बुँदाका आधारमा बन्न सक्ने कथा परिकल्पना गर्नुहोस् ।
३. पदसङ्गति मिलाएर कथा तथार पार्नुहोस् ।
४. कथा तयार भएपछि पुन एकपटक अध्ययन गर्नुहोस् र त्रुटि देखिएका ठाउँमा सच्याउनुहोस् । एबनभ ज्ञप्द्द

सिकाइ आपूर्णका लागि क्षति पहिचान परीक्षण

कक्षा : ८

परीक्षकका लागि निर्देशन

१. परीक्षण कार्य सुरु गर्नु पहिले हरेक कार्यका लागि निर्धारित परीक्षणका साधनहरू राम्ररी अध्ययन गरी तयारी गर्नुहोस् ।

२. बालबालिकासंग नम्र भई मायालु व्यवहार देखाउनुहोस् ।
३. सबै बालबालिकाहरूले स्पष्टसंग बुझ्ने गरी निर्देशन दिनुहोस् ।
४. प्रत्येक प्रश्नको परीक्षण कार्य क्रमस : सञ्चालन गर्दै जानुहोस् ।
५. परीक्षण कार्य सञ्चालन गर्दा बालबालिकाहरू निदिष्ट पृष्ठ र प्रश्नमा छन् छैनन् भन्ने कुराको यकिन गर्नुहोस् ।
६. शब्द र वाक्य उच्चारण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आफूतिर हेर्न भन्नुहोस् । यसो गर्दा उच्चारित कुरा सुन्न र बुझ्न सजिलो हुन्छ ।
७. परीक्षण कार्य समाप्त भएपछि सबै बालबालिकाहरूका उत्तरपत्रहरू सङ्कलन गर्नुहोस् । उत्तर नलेख्ने विद्यार्थीको उत्तरपत्र पनि सङ्कलन गर्नुहोस् ।

प्रश्न एक : वाक्य पहिचान

(क)

१. विद्यार्थीहरूलाई परीक्षण पुस्तिकाको पहिलो प्रश्नमा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
२. शिक्षकले कम्प्युटर स्वचालित यन्त्र हो वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
३. उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।
४. विद्यार्थीलाई यस कार्यका प्रश्नहरू यस्तै खालका वाक्य पहिचानसम्बन्धी रहेका र आफूले भनेका हरेक वाक्य पहिचान गरेर सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउनुपर्ने कुरा प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
५. पहिलो प्रश्न सकिएपछि अन्य प्रश्नमा पनि यही प्रक्रिया दोहोर्याउनुहोस् ।
६. हरेक प्रश्नमा रहेका वाक्यलाई केही सेकेण्डको अन्तरालमा दुईपटक पढिदिनुहोस् ।

(ख)

- शिक्षकले अनुपमा गृहकार्य सकेर मात्रै खेल्न जान्छिन् वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।
उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(ग)

शिक्षकले देवकुमारीको वंशले यो गाउँ नै ढाकेको छ वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

(घ)

शिक्षकले चराहरू रूखमा गुँड बनाएर बस्छन् वाक्य उच्चारण गर्नुहोस् ।

उत्तरपत्रमा दिइएको बाकसमा भएको सही उत्तरमा ठिक चिनो लगाउन लगाउनुहोस् ।

प्रश्न दुई : अर्थ पहिचान

प्रश्नपत्रमा दिइएका शब्दका अर्थ लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न तीन : श्रुतिबोध

- विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न तीन मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
- शिक्षकले भनेको कथा सुनेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
- निम्न कथा एकपटक पढिदिनुहोस् ।

नेपाल हिमाल, पहाड र तराईको विविधताले भरिएको सुन्दर बगैँचा हो । बगैँचामा रङ्गीचङ्गी फूलहरू रहे भैं यहाँ धेरै जातजाती छन् । यहाँ रङ्गीबिरङ्गी चराचुरुङ्गीहरूका मिठा गीत जस्तै धेरै किसिमका भाषा छन् । अनेकौँ परम्परा र मान्यता छन् । नेपाल विभिन्न जातिहरूको सङ्गम स्थल हो । यसलाई विभिन्न जातका फूलको साभा फूलबारी पनि भनिन्छ । यिनै विविधतामय समाजको जगमा नेपाली संस्कृतिको उदय भएको हो । नेपालमा अनेक जाति र तिनका भाषा अनि परम्परा छन् । ती सबैका साभा विशेषतासंगै बाँचौँ र हाँसुँ भन्ने हो । विविधता भित्रको एकता नेपाली संस्कृतिको विशेषता हो ।
- आफूले सो कथा फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई कथा सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा भएको

प्रश्नको जवाफ लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न चार : अनुलेखन

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न चार मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. अभ्यास पुस्तिकामा भएका वाक्यहरूलाई हुबहु सार्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।

प्रश्न पाँच: श्रुतिलेखन

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न पाँच मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. शिक्षकले भनेको शब्दहरू सुनेर अभ्यास पुस्तिकामा उक्त शब्दहरू लेख्नुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
3. निम्न वाक्यहरू एकपटक पढिदिनुहोस् ।
हर्क गुरुङ्ग भुगोलविद् हुन् । उनी बहुमुखी प्रतिभाका धनी मानिन्छन् ।
विदेशसँग ऋण लिएर देश चलाउनु हुँदैन ।
4. आफूले माथिका शब्दहरू फेरि पढ्नुहोस् र विद्यार्थीलाई अभ्यास पुस्तिकामा लेख्न लगाउनुहोस् ।

प्रश्न छ : पठनबोध

1. विद्यार्थीलाई परीक्षण पुस्तिकाको प्रश्न छ मा ध्यान दिन लगाउनुहोस् ।
2. यो प्रश्न पठनबोधको भएको र विद्यार्थीले आफैं कथा पढेर दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुपर्ने कुरा विद्यार्थीलाई प्रष्ट पारिदिनुहोस् ।
3. परीक्षण पुस्तिकामा भएको कथालाई मौनपठन गर्न भन्नुहोस् ।
4. कथा पढिसकेको निश्चित गरी परीक्षण पुस्तिकामा दिइएका प्रश्नहरूको जवाफ दिन लगाउनुहोस् ।
5. शिक्षकले कथा र प्रश्न दुवै नपढिदिनुहोस् ।

प्रश्न सात : स्वतन्त्र लेखन

1. विद्यार्थीलाई प्रश्नमा दिइएका शीर्षक राम्रोसँग अध्ययन गर्न लगाउनुहोस् ।
2. विषयवस्तुमा आधारित रहेर निबन्ध लेख्नुपर्ने कुरा बताउनुस् ।
3. निबन्ध कम्तीमा १०० शब्दको हुनुपर्ने सम्बन्धमा जानकारी दिनुहोस् ।
4. कुनै एक विषयमा मात्र निबन्ध लेख्नुपर्ने कुरा बताउनुस् ।
5. निबन्ध तयार भएपछि पुन एकपटक अध्ययन गर्न लगाउनुहोस् ।